

УДК 316.62

Аліна Варягіна

ORCID iD 0000-0002-4677-340X

здобувач,

Інститут соціальної та політичної психології НАПН України,
вул. Андріївська, 15, 04070 м. Київ, Україна

variagina@gmail.com

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОЦЕСІВ ГРОМАДСЬКОЇ УЧАСТІ

У статті наголошується на тенденції зростання громадської участі в сучасних соціально-політичних умовах розвитку країни. Автор проводить порівняльний аналіз наявних підходів до оцінки ефективності процесів громадської участі, надає індикатори та критерії оцінки. Особлива увага приділяється актуальній необхідності пошуку нових методів оцінки успіху громадської участі у контексті більш широкого розуміння цього феномену (вертикальний та горизонтальний вектор громадської участі), з урахуванням новітніх форм участі громадськості, які реалізуються за допомогою інтернет-технологій.

Ключові слова: громадська онлайн-участь; громадська участь; ефективність участі; критерії ефективності.

Вступ. Останнім часом в Україні спостерігається зростання громадської участі (Національно репрезентативне опитування «Благодійність та волонтерство в Україні», N=2009, 2015), під якою ми розуміємо – індивідуальні чи колективні дії індивідів, спрямовані на задоволення суспільних інтересів окремих суб'єктів і груп у повсякденному житті, в просторі для діяльності, що не заповнена державою і ринком (The shape of civil society to come: report from the Inquiry into the Future of Civil Society in the UK and Ireland, 2007, с. 5), підтримки традицій, надання взаємної допомоги – горизонтальний вектор спрямованості громадської участі (Варягіна А. А., 2013, с. 49); та участь у процесі планування і прийняття рішень спільно з органами влади, здійснення цивільного контролю за їх виконанням – вертикальний вектор громадської участі. Так, за даними дослідження (Національно репрезентативне опитування «Демократичні ініціативи», N=2040, 2015), в жовтні 2015 року 41% українців повідомили про зростання готовності до пожертвувань впродовж останніх двох років, 33% – захищати свої права, свободу та гідність, 22% – займатись волонтерською діяльністю у справах місцевої громади, 18% – стати членом громадської організації (Національно-патріотичне виховання – державний пріоритет національної безпеки, 2015). Благодійні внески у 2012 році зробило 23% українців, порівняно із 41% у 2014, та 47% у 2015. В той же час, за останні 5 років не спостерігається настільки ж значного зростання частки волонтерів. У 2011 році волонтерською діяльністю займалось 10%, а у 2015 – 13% (Національно репрезентативне опитування «Благодійність та волонтерство в Україні», N=2009, 2015). Однак, на питання: «Чи використовували Ви вільний час для допомоги іншим або для соціально важливої діяльності?», 54% міських жителів відповіли, що робили це в 2011 році, в порівнянні

з 69% у 2014 році (Національно-патріотичне виховання – державний пріоритет національної безпеки, 2015). Але ж виникають сумніви щодо якості та ефективності громадської участі. Так, громадська діяльність українців переважно обмежується пожертвуванням коштів на допомогу армії та вразливим групам населення (Національно репрезентативне опитування «Благодійність та волонтерство в Україні», N=2009, 2015). Знизився показник громадської участі, яка пов'язана із взаємодією з органами влади: у 2013 році 20% міських жителів, порівняно із 14% у 2016 році (Волосевич І., 2016). Проте дослідники відмічають величезний потенціал для зростання громадської участі. Значно зросли показники зацікавленості громадською участю серед населення – від 26% населення у 2013 році до 48% у 2015 році. Частка тих, хто хотів би знати більше про інструменти взаємодії із органами влади, зросла від 26% у 2013 році до 31% у 2016 році.

Крім того, в умовах стрімкого поширення інформаційно-комунікативних технологій, новим окремим напрямом громадської участі постає онлайн-участь, під якою розуміють форми громадської онлайн-діяльності, які передбачають відповідальне ставлення учасників до своїх дій, та впливають на вирішення соціально-значущих проблем суспільства (Gibson R. K., Lusoli W., Ward S., 2005). Віртуальний світ, і соціальна мережа, зокрема, диктують нові особливості і тенденції міжособистісної комунікації (Granovetter M., 1973, с. 1361). Швидкий доступ до інформації, обмін даними, одночасне залучення широких мас населення – з одного боку, надає неймовірно широкі можливості для реалізації громадської участі, заощаджує ресурси (час та гроші). З іншого боку, онлайн-участь часто носить ситуативний характер, є пасивною та зводиться до участі у коротких голосуваннях, обговорення актуальних соціально-політичних питань, поширення

інформації (Gibson R. K., Lusoli W., Ward S., 2005), тому, на думку деяких дослідників, не є ефективною (Silber K., Kuhn F., 2004).

Громадська участь, як категорія, не підлягає безпосередньому кількісному вимірюванню, такому як підрахунок кількості учасників або використаних методів. В залежності від рівня впливу та залученості, розрізняється цілий спектр форм громадської участі, проте відкритим лишається питання оцінки успішності тієї чи іншої учасницької практики та процесу загалом. У середовищі експертів, донорів, представників громадського суспільства та влади сформувався запит на розробку показового та зручного інструменту для оцінки ефективності громадської участі.

Метою цієї статті є визначення критеріїв оцінки ефективності процесу громадської участі, які повинні лягти в основу практичного інструментарію з оцінки участі.

Дослідженням різноманітних аспектів громадської участі як категорії політичної психології займалися такі зарубіжні та вітчизняні автори, як: Т. Боннеманн, Е. Броуді, Д. Варбартон, В. К. Варнер, Х. Гіблер, В. Джочум, С. Міллер, Н. Окенден, Т. Хьюгес; В. І. Бортніков, Т. І. Віноградова, Д. В. Гончаров, І. Б. Гоптарева, І. В. Жадан, Л. О. Кияшко, О. Ю. Мелешкіна, А. А. Мерзляков, Л. А. Найдьонова, Д. В. Платонова, І. А. Скалабан, М. М. Слюсаревський, А. Ю. Сунгуров, П. Д. Фролов, М. Р. Холмська. Громадську інтернет-участь у рамках своїх досліджень розглядали Р. К. Гібсон, О. Гудс, К. Зілбер, Ф. Кан, С. Уорд, Е. Штерн. Разом з цим, варто зазначити, що наукова розробка психологічних проблем громадської участі особистості наразі перебуває на початковому етапі. Питання системного аналізу структурно-змістовних характеристик та психологічних чинників громадської інтернет-участі досі залишається поза спеціальною увагою дослідників. Деякі дослідження з означеної проблематики знаходимо в роботах В. В. Костюшева, Н. Л. Ничти, Ю. Й. Поліщук, О. Р. Прокопенко, О. О. Черних, С. М. Чолій. Щодо досліджень з питань оцінки ефективності громадської участі – вони вітчизняними науковцями взагалі не проводились.

Через брак досліджень цієї проблеми серед українських та російських вчених, звернемося до робіт західних авторів, дослідження яких були присвячені різним формам участі, але всі, так чи інакше, ставили собі за мету прагнення осмислити категорії ефективності процесу участі громадян у вирішенні суспільних проблем, прийнятті та ухваленні рішень, за умови взаємодії з державою та урядом, – що повністю відповідає традиційному визначенню поняття громадської участі.

Серед основних світових практик, орієнтованих на аналіз та оцінку учасницького процесу, особливу увагу приділяємо тим, що розкривають у собі принципи, які після належного переформулювання можна застосувати для оцінювання будь-якої

конкретної форми участі, підбравши для цього відповідний метод.

За матеріалами «Посібника з оцінювання процесів участі» (Gramberger M., 2001, с. 84) розробленого «Організацією економічного співробітництва та розвитку» (ОЕСД), критерії оцінювання участі базуються на 10 основних принципах: 1. Відданість – лідерська позиція організаторів, інформування громадян, надання консультацій. 2. Права – дотримання представниками влади принципів громадянського права, що є чітко оформленні у законодавстві. 3. Зрозумілість – розуміння учасниками своїх обов'язків та ролі, мети, рамок та можливостей участі. 4. Час – участь проводиться у найбільш ефективний для обох сторін часовий проміжок. 5. Об'єктивність – інформація, яку отримують учасники, повинна бути об'єктивною, повною, загальнодоступною і подаватися у стандартизованій формі. 6. Ресурси – матеріальні, людські та технічні ресурси, обрані адекватно та використані ефективно. 7. Координація – організація та проведення ініціатив узгоджується з іншими членами (відділами) організаційної групи. 8. Підзвітність – забезпечення відкритого і прозорого процес прийняття рішень завдяки зовнішньому контролю з боку громади та неурядових організацій; інформація про завдання, відповідальних осіб та можливі форми участі оголошена публічно та доступна для широкого загалу. 9. Оцінка – по завершенню учасницького процесу, задля покращення умов проведення учасницької форми та дотримання новопосталих вимог, необхідно провести оцінку ініціативи. 10. Активна громадська позиція – влада може отримувати вигоду від високого рівня громадської залученості, саме тому влада заохочує розвиток громадського суспільства, інвестує в освіту, пропонує громадянам діалогову манеру співпраці.

Дослідники британського аналітичного центру «Involve» пропонують визначати критерії успіху процесів громадської участі за допомогою оцінки процесу за наступними інформаційними блоками (Making a Difference: A guide to evaluating public participation in central government, 2007): 1. Цілі участі – їх зрозумілість, сталість, досяженість. 2. Контекст – історичні, географічні, політичні, економічні та соціальні фактори, які впливають на процес участі. 3. Рівні залучення – вибір відповідного рівня участі (від інформування до надання повноважень). 4. Форми участі – відповідність вимогам участі, ефективність. 5. Аналіз учасників – кількість, тип (соціально-економічна група, рівень освіти, вік). 6. Витрати – матеріальні та нематеріальні. 7. Продукти і активності участі – воркшопи; виставки; опитувальники; інформаційний друкований матеріал; інтерв'ю; 8. Результати (вигоди і вплив) – зміни в політиці (інкорпорація різних ідей); зміни в людях (нові вміння, збільшення довіри, розширення мережі, підсилення бажання співпраці у майбут-

ньому); зміни для організаторів (зміна пріоритетів, структури); соціальні зміни (створення нових груп чи організацій, кращий громадський сервіс, підняття освітнього рівня).

Європейський комітет з питань місцевої та регіональної демократії Ради Європи (CDLR) пропонує оцінювати ефективність участі за допомогою методичного інструменту «CLEAR» (Посібник з питань партисипативної демократії (демократії участі) на місцевому рівні, 2011), що базується на п'яти факторах, які детермінують участь: 1) «Can do» – громадяни «можуть» бути залучені – мають усі ресурси, вміння та знання для участі. 2) «Like to» – громадяни «бажають» бути залучені – мають почуття приналежності до громади, бажають взяти участь в ініціативі на користь громади. 3) «Enabled to» – «уповноважені» – отримали можливості для участі. 4) «Asked to» – «запрошені» – мобілізовані до участі владою, громадськими організаціями або діями тощо. 5) «Responded to» – «відчувають зворотній зв'язок» – бачать наочний приклад результативності своїх дій.

Ще один інструмент оцінки процесу громадської участі (Parés M., March N., 2013) пропонує «Міжнародна обсерваторія учасницької демократії» (IOPD), Каталонія, Іспанія. Інструмент оцінки базується на п'яти критеріях: 1. Координація процесу – спільне лідерство, погодження, інтеграція в існуючу учасницьку систему, чіткість цілей, надання ресурсів; 2. Учасники – кількість, репрезентативність, різноманіття; 3. Тематика участі – важливість, витоки, впливовість; 4. Форма участі – рівень участі, якість проведення; 5. Результати – вплив на остаточний результат участі, громадське спостереження за результатами, покращення взаємодії влади і громади.

Багатомірність підходів до оцінки процесу участі визначається тим, що в кожному окремому випадку дослідники розуміють категорію громадської участі по своєму, наділяють її особою вузькоспрямованою специфікою. Крім того, частіше за все, запит на розробку інструментів оцінки громадських ініціатив надходить від урядових структур, тому, практично всі методи оцінки, сфокусовані на формах участі, які напряму пов'язані із взаємодією з владою (референдуми, узгоджене законотворення, громадські консультації, громадянське жюрі тощо). Актуальним постає питання пошуку нових методів оцінки успіху громадської участі в контексті широкого розуміння цього феномену (вертикальна та горизонтальна участь), до якого, в тому числі, відносяться новітні форми участі, які реалізуються за допомогою інтернет-технологій.

На нашу думку, найбільш повно надає змогу дослідити критерії успіху громадської участі «Оцінка ефективності процесів громадської участі на основі проекту: Інструмент самооцінки для практикуючих фахівців» (Assessing the Effectiveness of Project-Based Public Involvement Processes: A Self-Assessment Tool for Practitioners, 1999), роз-

роблений Радою з транспортних досліджень та Комітетом з участі громадськості в транспортно-обслуговуванні США. Взявши його за основу, адаптувавши під розуміння громадської участі в її широкому значенні (вертикальна та горизонтальна участь), представимо індикатори та критерії оцінки ефективності, за якими можливо провести аналіз будь якої з форм громадської участі.

Індикатор 1: Доступність до ініціатив участі є основоположним моментом успіху громадської участі. Критерій 1: Терміни та орієнтованість на залучення. Мета і завдання конкретної ініціативи повинні бути орієнтовані на вирішення реальних питань у чітко заданий термін. Критерій 2: Вплив на результат / процес. Учасники повинні мати дозвіл коригувати процес участі, самостійно обирати методи.

Індикатор 2: Різноманітність представлених думок, дій через чітке визначення осіб, зацікавлених в проекті та їх залучення. Критерій 3: Співвідношення зацікавлених осіб (різноманітності думок, наявності широкого кола виконавців). Критерій 4: Зручність проведення активностей (зручний час і дата активностей, місце проведення, легкодоступність тощо).

Індикатор 3. Можливості для участі. Критерій 5: Можливості для вкладу. Надання зацікавленим особам можливостей висловити свою думку з приводу процесу участі. Критерій 6: Обмін інформацією. Питання і погляди учасників повинні бути почуті, обговорені. Внесок громадськості не має значення, якщо відсутні комунікації або зворотний зв'язок між громадськістю та організацією.

Індикатор 4. Інтеграція питань, що цікавлять громадськість. Індикатор схожий з попереднім, використовується з метою підкреслити важливість інтеграції питань зацікавлених осіб до процесів участі. Критерій 7: Спільне прийняття рішення. Критерій 8: Зміна пріоритетів. Регулярна зміна пріоритетів і цілей процесу участі – підтвердженням, що внесок учасників почутий і прийнятий до уваги.

Індикатор 5. Обмін інформацією. Критерій 9: Документування. Відстеження результату передачі інформації учасникам, визначення її ефективності (повнота, зрозумілість, доречність формату, наприклад, на папері, в електронному вигляді, лекції, пояснення за потреби тощо) і доступність. Критерій 10: Регулярність заходів. Регулярний обмін інформацією за встановленим форматом.

Індикатор 6. Ефективність проекту. Вважається, що залучення громадськості скорочує час, необхідний для завершення ініціативи. Хоча час «підготовки» проекту подовжується, зменшується ймовірність затримки або зупинки роботи через громадські суперечки (наприклад, сумніви щодо дій організаторів участі, судові позови тощо). Критерій 11: Рішення про реалізацію проекту – проміжок часу від ухвалення рішення і до його фактичної реалізації. Якщо залучення громадськості збільшило ступінь підтримки проекту, час до його

реалізації має бути мінімальним. Критерій 12: Тривалість процесу прийняття рішення повинна скоротитися.

Індикатор 7. Прийнятність результату участі. Критерій 13: Відгук зацікавлених осіб. Успішний процес буде відзначений всебічним прийняттям результату як найбільш вірного. Критерій 14: Ступень освітлення процесу у ЗМІ. Роль ЗМІ в успішному процесі залучення громадськості часто є бути вирішальною. Критерій 15: Освітлення у ЗМІ – різноманітність (відповідний добір різних ЗМІ). Потрібно враховувати, що не всі читають газети, дивляться телебачення, слухають радіо або використовують інтернет. Використання відповідної сукупності різних ЗМІ для забезпечення широкого охоплення аудиторії. Критерій 16: Освітлення у ЗМІ – баланс і нейтралітет (представлення збалансованого, ґрунтованого на фактах звіту про процес). Критерій 17: Реалізація рішення. Загальними критеріями оцінки ступеня реалізації є прийняття громадськістю рішення і його достатня фінансова підтримка.

Індикатор 8. Взаємне навчання. Даний індикатор передбачає, що всі зацікавлені особи вважають себе відповідальними, перш за все, за пошук рішення, а не за відстоювання особистих мотивів або позиції організації. Критерій 18: Зацікавлені особи повинні відчувати причетність до процесу і до результату участі. Критерій 19: Ступінь компромісів. Коли учасники відступають від своїх власних інтересів, вони більш схильні йти на компроміс, щоб підтримати рушійну силу процесу.

Індикатор 9. Взаємна повага. Критерій 20. Розуміння і прийняття учасниками точки зору інших зацікавлених осіб, наявність діалогу. Критерій 21: Обмін усними заявами (важливо, щоб комунікація відбувалася позитивно, з проявом поваги). Критерій 22. Трансформація. В ідеалі учасники повинні досягти нового розуміння і поваги до осіб, які мають протилежну думку або інтереси.

Індикатор 10. Економія на витратах. Участь громадськості знижує витрати проекту. Критерій 23. Виробничі витрати. Для визначення фактичних витрат можуть бути використані стандартні процедури бухгалтерського обліку. Поділ суми фактичних витрат на прогнозовані витрати забезпечує кількісно виражений показник. Критерій 24. Суперечливий характер рішення. Якщо при винесенні рішення враховуються потреби широкого кола зацікавлених осіб, існує мінімальний рівень протиріччя.

Індикатор 11. Непрямі витрати часу. Критерій 25. Процес розглядається негативно, якщо витрачений на участь особистий час перевищує час, запланований учасниками спочатку. Критерій 26. Доцільність витраченого часу.

Індикатор 12. Непрямі альтернативні витрати. Критерій 27. Інша діяльність. Оцінка учасником особистих витрату зв'язку з втраченими можливостями безпосередньо пов'язана з їхньою думкою

щодо цінності участі в громадській діяльності. Критерій 28. Участь в інших громадських проектах. Цінність проектів, від участі у яких учасники утримуються заради участі у проекті, що оцінюється – є критерієм оцінки альтернативних витрат.

Індикатор 13. Непрямі витрати у зв'язку з повноваженнями і впливом. У процесі пошуку компромісів і поступок (для досягнення рішення, яке враховує ряд інтересів зацікавлених осіб), окремі учасники можуть відчувати, що вони відмовляються від власних повноважень. Критерій 29. Продовження участі після участі в одному громадському процесі учасник приймає рішення брати участь в майбутніх проектах). Критерій 30. Участь посадових осіб у проектах (часто зазнають негативних оцінок та погроз з бок унездоволеної частки населення).

Індикатор 14. Непрямі витрати, пов'язані з питаннями, що зачіпають емоційну сторону. Емоційні витрати (усні нападки, відсутність організаційної підтримки, нереалістичні вимоги і загальне розчарування) у зв'язку з участю в громадських проектах є поширеним стримуючим фактором участі. Критерій 31. Емоційний відгук зацікавлених осіб є цінним критерієм оцінки витрат. Критерій 32. Безперервна участь (активність продовж всього процесу реалізації ініціативи).

Складання за означеними індикаторами і критеріями інструменту оцінки ефективності громадської участі надасть змогу дослідити участь не залежно від її форми; отримати кількісно-вимірний результат оцінки; представити його у форматі «оцінювальної шкали» (Assessing the Effectiveness of Project-Based Public Involvement Processes: A Self-Assessment Tool for Practitioners, 1999, с. 13); проводити порівняльний аналіз ефективності участі різних учасників.

Висновки. Стрімкий громадської участі в Україні та розвиток багатомірності її форм ставить перед експертами, донорами, представниками громадського суспільства, владою та науковцями питання пошуку інструментів дослідження процесу громадської участі, в тому числі – пошуку методів оцінки її ефективності. Аналіз підходів до оцінки ефективності процесів громадської участі показав, що: а) існуючі методології оцінки участі сконцентровані лише на дослідженні процесів, пов'язаних із взаємодією із владою (форми вертикального вектору громадської участі); б) практично не має методик адаптованих під аналіз ефективності форм горизонтального вектору громадської участі; в) методології повністю обходять увагою дослідження учасницького процесу, який реалізований за допомогою новітніх (електронних та інтернетних) форм участі.

Обравши один з найбільш прийнятних, на нашу думку, підходів до оцінки участі, адаптували його під вивчення громадської участі в її узагальненому значенні, яке об'єднує у собі форми вертикального та горизонтального векторів участі громадськості.

Завдяки цьому отримали індикатори ефективності участі, які дозволяють оцінити такі показники, як: прийняття громадськістю процесу участі, доступність процесу, належний формат прийняття рішень, освітню функцію участі, витрати часу, довіру учасників до процесу і результату участі, непрямі витрати участі тощо. З цих чотирнадцяти індикаторів перші дев'ять пов'язані з «цінністю і результатами»

процес участі; а останні п'ять орієнтовані на «витрати», пов'язані з процесом участі.

Як перспективу подальших досліджень вбачаємо створення на базі визначених індикаторів та критеріїв оцінки ефективності громадської участі інструменту самооцінки, який дозволить провести оцінку участі, незалежно від її форми.

Література

1. Варягіна А. А. Проблеми інтерпретації феномену громадської участі / А. А. Варягіна // Проблеми політичної психології та її роль у становленні громадянина Української держави: зб. наук. Праць / Асоціація політичних психологів України, Інститут соціальної та політичної психології НАПН України; за заг. ред. М. М. Слюсаревського; упоряд. Л. А. Найдюнова, Л. Г. Чорна. – К.: Толком, 2013. – Вип.14. – С. 46-55.
2. Волосевич І. Україна: підсумки Революції Гідності. Як змінилася країна і народ [Електронний ресурс] / І. Волосевич // Аналітична платформа VoxUkraine, 2016. – Режим доступу: https://voxukraine.org/2016/08/31/pre-and-post-war-ukraine-ua/#_ftn6
3. Національно-патріотичне виховання – державний пріоритет національної безпеки. Щорічна доповідь Президенту України, Верховній Раді України про становище молоді в Україні (за підсумками 2014 року) / Держ. ін-т сімейної та молодіжної політики / редкол.: І. О. Жданов, гол. ред. коллег., І. І. Беляєва, С. В. Митрофанський та ін. – К., 2015. – 200 с.
4. Національно репрезентативне опитування «Демократичні ініціативи», N=2040 / Фонд «Демократичні ініціативи» та Київський міжнародний інститут соціології (жовтень 2015 року). – К., 2015.
5. Національно репрезентативне опитування «Благодійність та волонтерство в Україні», N=2009 / Фонд «Демократичні ініціативи» та Соціологічна служба Центра Разумкова. – К., 2015.
6. Посібник з питань партисипативної демократії (демократії участі) на місцевому рівні / за ред. В. В. Толкованова. – К.: Крамар, 2011. – 199 с.
7. Assessing the Effectiveness of Project-Based Public Involvement Processes: A Self-Assessment Tool for Practitioners. The Transportation Research Board Committee on Public Involvement in Transportation. January 1999. Washington DC. 13 p.
8. Gibson R.K., Lusoli W., Ward S. Online Participation in the UK: Testing a 'Contextualised' Model of Internet Effects. Political Studies Association, 7. Oxford: Blackwell Publishing Ltd., 2005, 561 – 583.
9. Gramberger M. Citizens as Partners: Handbook on information consultation and public participation in policy-making. OECD Publications, Paris, 112 p.
10. Granovetter M. The strength of Weak Ties // American Journal of Sociology. – 1973. V 78. – №6. – P.1360-1380, DOI:10.2307/202051.
11. Making a Difference: A guide to evaluating public participation in central government // D. Warburton, R. Wilson, E. Rainbow. Involve. – London, 43 p.
12. Parés M., March H. Guide to Evaluating Participatory Processes. Government of Catalonia Department of Governance and Institutional Relations Innovation and Democratic Quality Programme. Barcelona, June 2013, 40 p.
13. Silber K., Kuhn F. Political action on the internet – the German case. ECPR Joint Sessions of Workshops. Upsala, 2004.
14. The shape of civil society to come: report from the Inquiry into the Future of Civil Society in the UK and Ireland. – London: Carnegie UK Trust, 2007.

References

1. Varjaghina A. A. (2013). Problemy interpretaciji fenomenu ghromadsjkoji uchasti [The problems of interpretation and the phenomenon of the fate and fate]. K.: Tolkom, 14, 46-55 (ukr).
2. Volosevych I. (2016) Ukrajina: pidsumky Revoljuciji Ghidnosti. Jak zminylasja krajina i narod. [Ukraine: results of the the Revolution of dignity. How did country and the people change] Available at: https://voxukraine.org/2016/08/31/pre-and-post-war-ukraine-ua/#_ftn6 (ukr).
3. Nacionaljno-patriotychne vykhovannja – derzhavnyj priorytet nacionaljnoji bezpeky. Shhorichna dopovidj Prezydentu Ukrajiny, Verkhovnij Radi Ukrajiny pro stanovyshe molodi v Ukrajini (2015) [National-patriotic education – the state national security priority. Annual Report of the President of Ukraine, Verkhovna Rada of Ukraine on the situation of young people in Ukraine]. K., 200 (ukr).
4. Nacionalno reprezentatyvne opytuvannja «Demokratychni iniciatyvy» (2015). [The national representative survey «Democratic initiatives»]. Kyjivskij mizhnarodnyj instytut sociologhiji. K., 2015 (ukr).
5. Nacionalno reprezentatyvne opytuvannja «Blagohodijnistj ta volonterstvo v Ukrajini» (2015). [The national representative survey «Charity and Volunteering in Ukraine»]. Fond «Demokratychni iniciatyvy» ta Sociologhichna sluzhba Centra Razumkova. K. (eng).

6. Tolkovanova V. V. Posibnyk z pytanj partysypatyvnoji demokratiji (demokratiji uchasti) na miscevomu rivni (2011). [Handbook on participatory democracy (participatory democracy) locally]. K.: Kramar, 199 (ukr).
7. Assessing the Effectiveness of Project-Based Public Involvement Processes: A Self-Assessment Tool for Practitioners. The Transportation Research Board Committee on Public Involvement in Transportation (1999). Washington DC, 13 (eng).
8. Gibson R. K., Lusoli W., Ward S. (2005). Online Participation in the UK: Testing a 'Contextualised' Model of Internet Effects. Political Studies Association. Oxford: Blackwell Publishing Ltd., 561-583 (eng).
9. Gramberger M. Citizens as Partners: Handbook on information consultation and public participation in policy-making. OECD Publications, Paris, 112 (eng).
10. Granovetter M. (1973). The strength of Weak Ties [The strength of Weak Ties]. 1360-1380, DOI:10.2307/202051 (eng).
11. Warburton D., Wilson R., Rainbow E. Making a Difference: A guide to evaluating public participation in central government. London, 43 (eng).
12. Parés M., March H. (2013). Guide to Evaluating Participatory Processes. Government of Catalonia Department of Governance and Institutional Relations Innovation and Democratic Quality Programme. Barcelona, 40 (eng).
13. Silber K., Kuhn F. (2004). Political action on the internet – the German case. Upsala (eng).
14. The shape of civil society to come: report from the Inquiry into the Future of Civil Society in the UK and Ireland (2007). London: Carnegie UK Trust (eng).

ОЦЕНКА ЭФФЕКТИВНОСТИ ПРОЦЕССОВ ОБЩЕСТВЕННОГО УЧАСТИЯ

Варягина Алина, соискатель, Институт социальной и политической психологии НАПН Украины,
ул. Андреевская, 15, 04070 г. Киев, Украина, variagina@gmail.com

В статье отмечаются тенденции роста общественного участия в современных социально-политических условиях развития страны. Автор проводит сравнительный анализ существующих подходов к оценке эффективности процессов общественного участия, предоставляет индикаторы и критерии оценки. Особое внимание уделяется актуальной необходимости поиска новых методов оценки успеха общественного участия в контексте более широкого понимания этого феномена (вертикальный и горизонтальный вектор общественного участия), с учетом новейших форм участия общественности, которые реализуются с помощью интернет-технологий.

Ключевые слова: критерии эффективности; общественное онлайн-участие; общественное участие; эффективность участия.

EVALUATION OF EFFECTIVENESS OF PUBLIC PARTICIPATION PROCESSES

Variagina Alina, Researcher of the Institute of Social and Political Psychology of the NAPS of Ukraine,
15 Andriivska Str., 04070 Kiev, Ukraine, variagina@gmail.com

The article talks about the tendency of growth of public participation cases in the current social and political conditions of the country's development. The author compares existing approaches to assessing the effectiveness of public participation processes and highlights that the current assessment methodologies focuses only on researches processes, that related to interaction with the state structures and organizations (vertical vector of public participation forms); practically has no methods that are adapted to analyze the effectiveness of horizontal vector of public participation forms; methods that studies the online public participation process are completely absent. The author pays particular attention to the urgent need to find new methods for assessing the success of public participation in the context of a broader understanding of this phenomenon (vertical and horizontal vectors of public participation), taking into account the newest forms of public participation that are implemented using Internet technologies. The author proposes to create a new tool for studying the effectiveness of public participation process on the basis of one of the existing methods. This new tool provides fourteen indicators and thirty two evaluation criteria, that include such categories as: Process Accessibility, Media Participation, Diversity of Views Represented, Influence on Process, Opportunities for Participation, Integration of users' Concerns, Information Exchange, Project Efficiency, Project Acceptability, Mutual Learning, Mutual Respect, Cost Avoidance, Indirect Cost of Time, Indirect Opportunity Costs, Indirect Costs Associated with Authority and Influence, Indirect Costs Associated with Emotional Issues etc.

Keywords: effectiveness of participation; metrics of evaluation; online public participation; public participation.